

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XXVI. Aedilium magistratus & officia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

ministracionem nec militiam deferant, & provincialibus presentiam sui exhibeant, quo volentibus sit accusandi eos facultas. Si enim idonea causa exegerit, ad deregenda iudicis flagitia, & questionem eos subdi oportet. Dat. prid. Kal. Iul. Asclepiodoro & Marimano Cos. 423.

Cancellarii
dignitas
sen
sim aucta.

Torqueri itaq; in iudices cancellarii poterant, velut administrati, ideoq; plebei conditionis erant. Munus eorum postea, dignitasq; crevit, ut nimirum ipsa acta & secreta custodirent. Cassiod. l. 11. Prefectus Pratorio tibi domesticam militiam cancellorum decus attribuit, ut consistorii nostri secreta, fidei integritate custodias. & idem l. 11. epist. 6. Respice quo nomine nuncuperis. Latere non potest, quod intra cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, clausura patentia, fenestras ianuas.

Cancellario-
rum eximia
dignitas.

§. 2. Verum non modo temporum ratio, sed ipsa necessitas dignationem cancellariis peperit, ut iam sit aut summus, aut summo proximus, honor cancellarii. Ita in Polonia magnus Cancellarius regi proximus est, & in Germania tres principes Electores Cancellarii sunt, quorum ea de causa peculiaris est dignitas. Prima Moguntini, qui est Archicancellarius per Germaniam; secunda Colonienfis, qui per Italiam; tertia Treurenfis, qui per Galliam & regnum Arelatenfe. Est tamen & alius Vicecancellarius nomine Moguntini Electoris, & alius Cancellarius aulae Caesaris, quibus uti & apud ceteros regum praecipua negotia incumbunt. Neque prius temporibus Cancellarii magna dignitas erat in Gallia, verum quia ipsa rerum moles magnos viros ac fidos requirebat, factum est, ut talibus committeretur, qui ferendo essent. Tempore Caroli Magni penes Episcopos ea functio erat. in edicto Carolino ista leguntur: *Gauzelinus notarius, Vice Rogerii Archiepiscopi, summiq; cancellarii recognoui, in dictione octava, anno vicesimo octavo, regnante Carolo rege glorioso.* Post ad eam dignitatem saeculares uecti sunt, ex curia enim Parisiensi duo, tresve lectissimi proponebantur, quorum vnus senatus auctoritate, suffragiisque Cancellarius creabatur, crescente deinde regum potentia ius Cancellarii constituendi penes ipsos remansit, quod minoris aestimatum fuit, cum pro amanuensi ipso vterentur, nam Comiti stabuli, Magistro equitum, Camerario literas signandas tradebat; at postea iuris principatum tenuit, sigillum regum tenet, edicta nomine regio scribit, ipsa diplomata examinat, ne quid contra bonum publicum, principisque dignitatem euulgetur, attendit. Budaeus ad tit. de off. proconsul. Cancellarius summum est hodie honorum fastigium, ultra quod nihil sperare licet, homini togato, qualis; quoddam summa quaeq; ambientis animi solstitium. Cuius ore facundi reges moribus nostris esse solent, cuius oculis omnia circumspiciuntur, cuius auribus plenam ac iustam operam postulatoribus dare dicuntur.

Cancellarius
honore
necessitas
au-
xit.

Cancellario simile officium habuit *λογιστής* τοῦ σκεπτόντος, idemq; Secretarii munereungebatur. Alius tamen ab eo qui dictus est *primus à secretis*, quem Proprius l. 2. perfic. vocat *πρῶτον ἀπορρήτων γερμνατῆα.*

Vicecancel-
larii.

Vicecancellarii in omnibus sunt Galliae Parliamentis, qui omnia, quae ad ius attinent, exequentur.

Myfici.

Myfici vocati sunt secreti consilarii, & alii secretorum conficii.

Libellorum praepositus, supplices libellos recipiebat.

Referendarii supplicum preces Imperatori offerebant. Justinianus decreuit, ut cum decem essent, ad octonarium numerum redigerentur.

Scriba voca-
ri viri docti
& pruden-
tes, non qui
acta scribe-
rent.

Scribarum extra iudicium variae dignitatis officium fuit. Apud Hebraeos summae venerationis fuit. Inter primos principes Dauidis Scriba nominatur, 2. Regum 8. 16. Joab autem filius Saruiae erat super exercitum.

Et 4. Reg. 21. 10. Cum pontifice ararii sacri curam geris.

Cumque viderent nimiam pecuniam esse in Gazophylazio ascendebat Scriba regis & Pontifex, effundebantq; & numerabant &c. Scriba etiam cum Eliacimo filio Helciae, qui erat praepositus domus, ad Rapsacem mittitur. 4. Reg. 18. 18. Vocaruntq; regem; egressus est autem ad eos Eliacim filius Helciae praepositus domus, & Sobna Scriba, & Ioabe filius Asaph à commentariis.

Et cap. 18. 2. Et misit Eliacim praepositum domus & Sobnam Scribam, & senes de sacerdotibus operos sacris, ad Isaiam prophetam filium amos. Quin & Esdras vir princeps, sacerdos dicitur & Scriba. 2. Esd. 8. 4. Stetit autem Esdras Scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum. & v. 2. Attulit ergo Esdras sacerdos legem coram multitudo virorum & mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi. Crevit tamen semper Scribarum potentia; nam & militari dignitate ornabantur Jerem. 52. 25. Et septem viros de his qui videbant faciem regis qui inuenti sunt in ciuitate: & scribam principem militum qui probabat tyrones: & sexaginta viros de populo terrae, qui inuenti sunt in medio ciuitatis. Atque hi adiutores & administrati Cancellariorum sunt.

CAPVT XXVI. Aedilium magistratus & officia.

§. 1. Aediles olim reges fuerunt, publicorum operum opulenti curatores; & Barbarorum quidem fastus in pyramidum molibus, hortorum pensilium miraculis, ciuitatibusque celeriter extruendis sese iactauit; eorum vero, qui ad humanitatem, politiamque exculsi fuerunt, aedilitas utilioribus, magisque necessariis in aedificationibus versata est, vrbes sensim extruxerunt, ampliarunt, munierunt, arces, pontes, vias, aqueductus, cloacas, & vel ex superstitione, vel pietate templa & dominica sibi fruenda sumperunt. Hinc immensa illa opera subterranea Romae contra tot vndarum elusiones, incendia, & ruinas valida.

Aediles olim
potentes.

§. 2. Aediles plebis Tribunorum erant administrati, inter cetera tamen officia curam aedium sacrarum, & ciuilium agebant, quod commune etiam fuit aedilibus Curulibus, ut templa, theatra, stadia, porticus, fora, ipsa moenia, Basilicaeque conseruarent. Ludos facerent. Priuatarum aliquando aedium curam suscepserunt. Liu. l. 6. Et Roma cum frequentia cresceret, tum tota simul exurgere adificijs, & Republica impensas adiuuante, & aedilibus velut publicum exigentibus opus &c.

Aediles ple-
bis.

§. 3. Romana in aedilitate perniciosum fuit, quod vtilibus relictis sumptus in ludos faceret nimios. Hac enim ratione plebeculae sibi demerebantur, & exempla profusionum admodum multa passim inueniuntur. Itaq; sensim sub Imperatoribus cum à principe omnia penderent, ea insania desit.

Aediles im-
penses sumptus
fecere.

§. 4. Loco aedium postea institutus est curator operum publicorum. Erant vero Romae plurima. Circus, moenia, amphitheatrum Castrense, Campus Viminalis, Campus Martius, Portus, Thermae, Aqueductus, horrea, stabula, cursus publicus, pontes, viae, Basilicae, obelisci, Bibliothecae, Luci, stadia, Nymphaeae, tabulae, & signa, Arcus, pistrina, fora, senacula, columnae, templa, sacella. In prouinciis tertia redituum pars mœnibus & balneis ciuitatum impendebatur. Alius erat curator vrbium, pecuniam enim tractabat, & ad quaestoriam dignitatem eius munus pertinebat.

§. 5. Ad aediles pertinebat cura eorum, qui erant curatores Aluei Tiberini, & Cloacarum. Sub eisdem erant quatuorviri viarum curandarum, & Curatores viarum extra vrbem. Quiq; postea dictus est comes formarum, cuius erant aqueductus, quos formas vocabant, curare.

§. 6. Q.

§.6. Olim curæ cunctis erat, vt opera publica magnifica & supra priuatum modum essent. Omnes ad ea contribuere tenebantur, aliquando excepti senatores, lib. 5. in Cod. Theodof. Curator non se tantum, sed etiam heredem obligabat, imo vt solida fierent, de vitio intra quindecim annos tenebatur, nomen inscribere, non nisi qui suis sumptibus extrueret, vetitum; in publicis ædificiis priuato habitare non permittum. Nouum inchoari non debet nisi vetus absolutum sit. Itaque pecunia ad nouum legata, ad vetus restaurandum adhibere ædilis potest, modo sit operum publicorum.

CAPVT XXVII.

Annonæ præfectos magna cura constituendos.

§.1. **A**nnonæ præfectus primus lectus est L. Minucius, qui Sp. Melium de regno consilia molientem senatui detulit. ita Liu. l. 4. Pompei præfectura omnium fuit potentissima, maius enim imperium in prouinciis habuit, quam illi, qui eas sortito administrabant.

Augustus præfecturam ipse gessit, senex iam Turranium sibi substituit, deinceps ordinarius magistratus fuit; officium illius describit Cassiod. l. 6. Var. 18.

Tui studij, vt sacratissime vrbi prepararetur Annona, vbique redunderet panis copia. Per officinas pistorum, cibosque discursus; pensum & munditiam panis exigit. Carpentum Præfecti vrbis mista glorificatione confendit. Tu illis in spectaculis coniunctissimus inueniris. Si querela panis, vt assolit, conciteretur, tu promissor vrbeatis seditiones ciuitas momentanea satisfactione dissolu. Non immerito Pompeius fertur copia quantitate prouisa vsq; ad rerum peruenisse fastigia. Dignitatis tue pistorum iura famulata sunt, quæ per diuersas mundi partes possessione latissima tendebantur. Sicarij quoque; reperti tuo deputari videntur examini. Triticeas quidem copias Præfectura prætoriana procurat, Præfectus Annonæ dispensat, panis pondera examinat. Apparitoribus instructus erat, & canonem exigebat per eos, quos ab officio vocabant compulsores. Quantum cura frumentaria populum iuuerit, ostendit bello, quod cum Potfena gestum est, ciuitas. Liu. l. 2. Non vnquam ante tantus terror senatum inuasit: adeo valida res tum Clusina erat, magnamque; Porfena nomen. nec hostes modo timebant, sed suosmet ipsi ciues, ne Romana plebs metu percussa, receptis in urbem regibus, vel cum seruitute pacem acciperet. Multa igitur blandimenta plebi per id tempus ab senatu data. annone imprimis habita cura, & ad frumentum comparandum missi, alii in Volcos, alii Cumas. Salis quoque; vendendi arbitrium, quia impenso pretio venibat, in publicum omni sumptu ademptum priuatis: portorii quoque & tributo plebe liberata, vt diuites conferrent, qui oneri ferendo essent; pauperes satis stipendi pendere, si liberos educarent. Itaque hac indulgentia patrum, asperis postmodum rebus in obsidione ac fame, adeo concordes ciuitatem tenuit, vt regium nomen non summi magis quam infimi horrent: nec quisquam vnus malis artibus postea tam popularis esset, quam tum bene imperando vniversus senatus fuit.

Neque querelæ crebrius, & murmura, atque adeo seditiones, quam ob frumenti inopiam, Suet. in oct. Sym. l. 2. epist. 6. Marcellin. l. 21. Primum cum alienis messibus Roma suam multitudinem, & inertiam sustentauit, horreum Sicilia erat, accessit Sardinia, Africa, postremo Ægyptus. Græcia, Macedoniaque aliquando in partem venere, cum messes Libycæ fallerent. Victor horrea recenset, & pistrina in hunc modum. In prima regione ad portam Capenam, horrea 13. pistrina 20. In regione secunda ad Calimontium horrea 13. pistrina 12. In tertia regione horrea 18. pistrina 12. In quarta regione horrea 8. pistrina 12. In quinta horrea 23. pistrina 12. In sexta horrea 18. pistrina 20. In nona horrea 22. pistrina 20. In decima horrea 48. pistrina 20. In vndecima horrea 16. pistrina 12. In duodecima horrea 26. pistrina 20. In decima tertia horrea 26. pistrina 20.

strina 20. In decima quarta horrea 22. pistrina 22. Nec dubito plura aliquando fuisse, & notitia Imperii Romani id indicat. Hæc summa horreorum est.

§.2. Horreorū duplex erat structura; alia erant subterranea, vt Vitr. l. 5. c. 9. Fodiuntur & exinaniantur, quam altissime struiles cloacæ, cum tabulis, complentur ea loca carbonibus, deinde insuper sabulo eæambulationes sternuntur, & exæquantur, vt sint siccæ. in his sunt thesauri ciuitatis. Eo enim facile sal importatur, frumenta publice, priuatimque expeditius congeruntur. Apud Philonem, non in hisce speluncis, sed in cœnaculis frumentum acernatur, eorum parietes amurca inungebantur, & solum ipsum. plures fenestras ad Boream habebant, & illis retia præparata.

Horreorum erant non modo curatores, sed præpositi etiam, & comites, magnoque in honore erant; neque enim minoris est dignitatis annonam vrbis seruare, quam ararium.

§.3. Præfectura annonæ à Græcis originem habuit, Athenienses vocant δ'λονύμης, & σπάρτας, Suidas appellat σποφολακας, atque fuisse quindecim in vrbe, quinq; in Peiræo. Ætoli δ' αργυρίου dicebant, vt est apud Plautum. Nunc principes, qui solidum imperium spectant, magno animo insistant, ne annona desit, omnia enim quæ patiuntur, ad magistratus infamiam trahunt subditi. Venetus senatus curâda annona plebis amorem redimit, neque enim maiorem annonæ curam facile inuenias. E contrario Turcarum Imperator, cum latissimas habeat, fertilissimasque; regiones, quæ olim exera quoque; regna cibabant, perpetua fame populum subiectum castigat. Cum enim imperii duritia, & ministrorum rapacitate terram redigat in solitudinem, non nisi ignaue colitur; id enim quod sibi necessarium est, tantum serunt: superflua, aut quæ in vsum reponi solent, aufert Canonicarius, & Satelles.

§.4. Partem annonæ curare honorificum olim habebatur, Magnus panetarius dictus est, seu Præpositus panis, qui pistoros corrigere, pondera examinare, precium tritico ponere consueuerat.

CAPVT XXVIII.

Tribunorum plebis consideratio.

§.1. **T**ribunorum plebis sacrosanctus erat magistratus. Jus conuocandi senatus habere, impediendi quicquid ob stare commodis plebis iudicabant, præcipua enim eorum potestas erat in obstando, intercedebant enim & vetabant. Temporis deinde successu contentionebus perpetuis ita Tribunorum vires inualuerunt, vt consules in carceres duci iuberent, patriamque; sæpe in extremum discrimen conicerent. Hanc ob causam Tribuniciam potestatem Augustus, alijque; imperatores continuam retinuerunt, vt imperii annos ex repetita potestate tribunicia numerarent. Quanquam autem magna incommoda, perpetuaque; dissidia ex hac Tribunorum & nobilitatis concertatione nascerentur, pertinax tamen populi studium eos semper retinuit ac defendit. quin & leges imperatorie in ciuitatibus defensores constituunt. & nunc quoque; in plerisque; liberarum urbium versantur, nisi vbi patriciorum potentia sibi cuncta subiecit. Defensorum officium quinquennale fuit, vt apud Romanos censorum.

§.2. Potestas eorum varia. Primo, de rebus minoris momenti, & inter tenues iudicabant, vsq; ad solidos quinquaginta. ita Imper. Valent. & Valens Senecæ defensori, Si quis de tenuioribus, ac minusculariis rebus interpellandum te esse crediderit, in minoribus causis, id est, vsque ad quinquaginta solidorum summam, acta iudicialia conficiat, scilicet, vt si quando quis vel debitum iustum, vel seruum, qui per fugam fuerat elapsus, vel quod vltra delegationem dederat, postulat.

Comites horreorum.

Tribunorum potestas in impediendo consistens.

Augusti non Tribuni, sed Tribunicia potestatis.

Defensores ciuitatum.